

१४७

दीर्घतमा औचथ्यः। अग्निः। त्रिष्टुप्।

कथा ते अग्ने शुचयन्त आयोर्ददाशुर्वाजेभिराशुषाणाः।

उभे यत्तोके तनये दधाना ऋतस्य सामन्नयन्त देवाः ॥ १.१४७.०१

अग्ने । ते- तव । शुचयन्तः- रश्मयः । आशुषाणाः- आशुसंभक्तारः । वाजेभिः- अन्नैः सहितम् ।
आयोः- आयुः । ददाशुः- ददति । तोके तनये- पुत्रपौत्रादिके । उभे- अभ्युदयनिःश्रेयसे । दधानाः-
धारयन्तः । देवताः- द्योतनशीलाः । ऋतस्य- प्रकृतिनियतिभूतसत्यसंबन्धिनः । सामन्- सामनि ।
रणयन्त- रमन्ते ॥१॥

बोधा मे अस्य वर्चसो यविष्ठ मंहिष्ठस्य प्रभृतस्य स्वधावः।

पीयति त्वो अनु त्वो गृणाति वन्दारुस्ते तन्व वन्दे अग्ने ॥ १.१४७.०२

यविष्ठ- युवतम् । स्वधावः- अन्नवन् आत्मवन् वा । मंहिष्ठस्य- महत्तमम् । प्रभृतस्य- प्रकर्षेण
धृतम् । अस्य- एतम् । मे- मम । वर्चसः- मन्त्रम् । बोध- बोधीः । त्वः- त्वाम् । पीयति- एको
हिनस्ति । त्वः- त्वाम् । अनु- अनुसृत्य । गृणाति- अन्यः स्तौति । ते- तयोर्मध्ये तव । वन्दारुः-
अहं तव वन्दकः । अग्ने । तन्वम्- तव रूपम् । वन्दे- नमस्करोमि स्तौमि च ॥२॥

ये पायवो मामतेयं ते अग्ने पश्यन्तो अन्धं दुरितादरक्षन्।

ररक्ष तान्सुकृतो विश्ववेदा दिप्सन्त इद्रिपवो नाहं देभुः ॥ १.१४७.०३

अग्ने- सर्वभूतहितक्रतो । ये- याः । ते- तव । पायवः- रक्षाशक्तयः । पश्यन्तः- सूक्ष्मेण पश्यन्त्यः ।
मामतेयम्- ममताबन्धे पतितम् । अन्धम्- अन्धकारेण अज्ञानेन गृहीतम् । दुरितात्- अघात् ।
अरक्षन्- पालयामासुः । तान्- ताः । सुकृतः- शोभनकारिणीः । विश्ववेदाः- सर्वज्ञोग्निः । ररक्ष-
पालयामास । दिप्सन्तः- दम्भात्मकाः । रिपवः- दुष्टवासनात्मकशत्रवः । न देभुः- अस्मान् न
दम्भितुं शक्नुवन्ति ॥३॥

यो नो अग्ने अररिवाँ अघायुररातीवा मर्चयति द्वयेन ।

मन्त्रो गुरुः पुनरस्तु सो अस्मा अनु मृक्षीष्ट तन्व दुरुक्तैः ॥ १.१४७.०४

अग्ने- सर्वभूतहितक्रतो । यः । अररिवान्- अस्मद्दानप्रतिबन्धकः । अरातिवा- स्वयमदाता ।
अघायुः- पापायुः । नः- अस्मान् । द्वयेन- दितिभावनया । खण्डितभावनया । मर्चयति- भर्त्सयति ।
हिनस्तीति भावः । सः । अस्मै । तन्वम्- स्वकीयां तनुमेव । अनु मृक्षीष्ट- अनुमार्ष्टु अनुक्रमेण
लुम्पतु । पुनः- अस्माकं तु पुनः पुनः । मन्त्रः- श्रुतिमन्त्र एव । गुरुरस्तु- आचार्यो भवतु ॥४॥

उत वा यः सहस्य प्रविद्वान्मर्तो मर्तं मर्चयति द्वयेन ।

अतः पाहि स्तवमान स्तुवन्तमग्ने मार्किर्नो दुरिताय धायीः ॥ १.१४७.०५

उत वा- अपि वा । यः । मर्तः- मर्त्यः । मर्तं- मनुष्यम् । द्वयेन- द्वैधीभावेन । मर्चयति- हिनस्ति ।
अतः- तस्मात् । सहस्य- सहनशीलस्य । प्रविद्वान्- प्रकर्षेण विद्वान् सन् । स्तवमान- मन्त्रस्तुत ।
स्तुवन्तम् । पाहि- रक्ष । अग्ने । नः- अस्मान् । दुरिताय- पापाय । मार्किः- मा । धायीः-
स्थापय ॥५॥